

"Nej, detta kommer jag aldrig utsätta mig själv för"

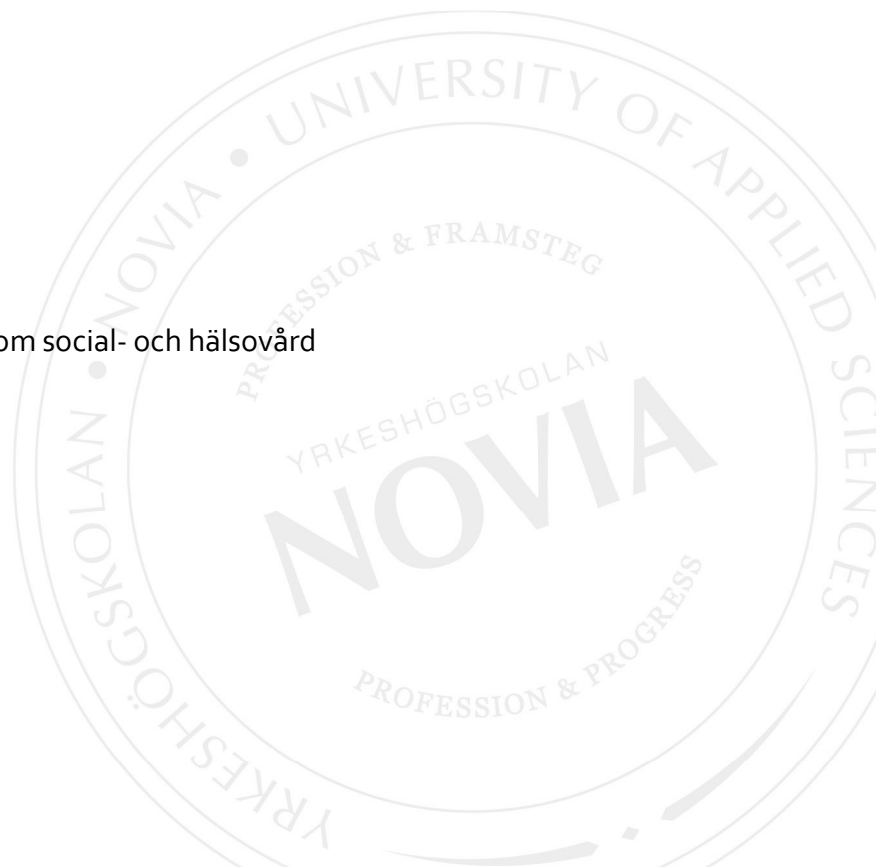
- En kvalitativ studie om ungdomars attityder gentemot droger och droganvändning

Kim Selänniemi
Desiré Rönngren

Examensarbete för (YH)-examen inom social- och hälsovård

Utbildning: Socionom (YH)

Vasa 2019

EXAMENSARBETE

Författare: Kim Selänniemi & Desiré Rönngren

Utbildning och ort: Socionom YH, Vasa

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Ungdomsarbete och metodik, Mental- och missbrukarvård

Handledare: Pia Höglund-Ingo & Ralf Lillbacka

Titel: **"Nej, detta kommer jag aldrig utsätta mig själv för"** – En kvalitativ studie om ungdomars attityder gentemot droger och droganvändning

Datum 26.10.2019

Sidantal 33

Bilagor 1

Abstrakt

Undersökningen behandlar unga och deras synsätt på droger och droganvändning. Syftet med denna undersökning är att förstå hur ungdomar tänker kring droger och användningen kring dessa. Detta ämne valde vi eftersom vi ansåg det vara något som det inte skrivits så mycket om och behöver mera forskning. Eftersom begreppet droger är ett paraplybegrepp som omfattar allt från tobak till läkemedel, har vi valt att avgränsa vår undersökning till illegala droger.

Vi har valt att använda oss av en kvalitativ metod och intervjuat fem ungdomar i Österbotten. Vi valde denna metod för att få en bättre insyn i ungdomars attityder till och erfarenheter av droger och droganvändning. Det ungdomarna har gemensamt är att de nyligen blivit myndiga och deras erfarenheter är därför från en period i deras liv när de är som mest mottagliga för intryck. På samma gång är detta också en period som präglas av experimentering av identitet och även användning av olika substanser, till exempel alkohol, tobak och, som vår studie visar, illegala droger.

Resultaten visar att drogerna kommer allt tidigare in i en ungdoms liv och att de blir alltmer allmänna. Det framkommer även att åsikter och upplevelser varierade bland ungdomarna men att de hade en underförståelse för varför det finns illegala droger. I resultaten visas det att det finns faktorer som påverkar hur ungdomarna ser på droger och droganvändning, till exempel familjer och vänner attityder eller personlig erfarenhet av droger antingen genom egen användning eller genom att se hur droger har påverkat andra.

Språk: Svenska

Nyckelord: ungdom, identitet, attityd, droger

BACHELOR'S THESIS

Author: Kim Selänniemi & Desiré Rönngren

Degree Programme: Bachelor degree in Social Services, Vasa

Specialization: Mental Illness and Methodology, Youth Work and Methodology

Supervisor(s): Pia Höglund-Ingo & Ralf Lillbacka

Title: **"*Nej, detta kommer jag aldrig utsätta mig själv för*"** – En kvalitativ studie om ungdomars attityder gentemot droger och droganvändning

Date 26.10.2019

Number of pages 33

Appendices 1

Abstract

This research is about adolescents and their view about drugs and drug use. The point is to understand what they think about drugs and the use of them. We chose this subject because it hasn't been explored enough and therefore needs more research. We chose to restrict ourself to illegal drugs since the word "drug" is an umbrella term for everything from tobacco to medicin. With illegal drugs we mean drugs that are illegal according to Finnish law today.

We interviewed five adolescents in Ostrobothnia. We chose this method to get better insight to the young adult's attitudes to and experiences of drugs and drug use. The young adults that we interviewed have all recently become legal adults and their experiences are therefore from a period in their life when they were most impressionable. At the same time, it is also a period of experimentation with self and substances of different kinds, for example alcohol, tobacco and as our study shows also illegal drugs.

The results show that drugs are coming into young adults' life earlier and earlier and the drugs become more common.

The experiences and views vary among them, but they understand why the illegal drugs are illegal. The results indicate that there are certain factors that influence how the young adults look at the drugs and the use of them, for example attitudes among family and friends or personal experience of drugs either directly through use or by seeing it affect others.

Language: Swedish

Key words: ungdom, identitet, attityder, droger, drugs, youth

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Syfte och frågeställningar	2
3	Identitetsskapande	2
3.1	Ungdomsåren	3
3.2	Stereotyper	5
3.3	Sociokulturella och socioekonomiska förutsättningar	8
3.4	Subkulturer och sociala strukturer	9
4	Attityd	9
4.1	Skapande av attityder	10
4.2	Sociala medier och kroppsideal	10
4.3	Attitydförändring	11
5	Droger	12
5.1	Vad är en drog?	12
5.2	Neuroanatomi	12
5.3	Ungdomar och droger	13
5.4	Cannabis	14
5.5	Partydroger	14
5.5.1	Kokain	15
5.5.2	Amfetamin	15
5.5.3	Hallucinogener	15
5.5.4	Ecstasy	16
5.5.5	Opioider	16
6	Sammanfattning av teoridelen	16
7	Undersökningens genomförande	17
7.1	Metodval och val av respondenter	17
7.2	Datainsamling och sekretess	18
8	Metod	19
9	Resultatredovisning	20
9.1	Inställningar	21
9.2	Erfarenheter	26
9.3	Åsikter om könsfördelning	30
10	Slutdiskussion	30
10.1	Sammanfattande reflektioner	31
10.2	Avslutande diskussion	32
	Litteraturförteckning	34

Bilagor	37
Intervjuguide	37

1 Inledning

Ända sedan man var liten har man fått höra att droger är farliga för en och att man ska våga säga nej till droger och våld. Det finns projekt och föreläsningar samt förebyggande arbete i skolan kring dessa ämnen men vad tar elever egentligen med sig från dessa tillfällen? Det som bör tilläggas att det ofta då också är av en vuxen med den teorimässiga grunden och inte den erfarenhetsmässiga, vilket verkar ha en stor inverkan på inställning och engagemang från eleverna.

Ungdomsåren var en tid i livet där allt fokus låg på nöje och det fanns inga större bekymmer alls. Den attityden levdes det efter. Egocentrisk attityd, prioritering av sig själv och ens egna upplevelser och sammanhang var primärt, man såg inte saker ur andras perspektiv. Detta fokus kallas för ett här-och-nu perspektiv, där framtid och förflutna inte har plats.

Kompisar spelar en viktig roll hela livet ända från barnsben men vikten av kompisar varierar från ålder till ålder, exempelvis ungdomstiden utgörs i att få kompisars acceptans och vara en i gänget. Oftast är det med kompisgänget som ungdomar experimenterar olika möjligheter, detta görs för att tilliten till kompisar blir allt större och dessa kan ge ungdomen ett större svängrum.

Ungdomars attityder mot droger har förändrats det senaste decenniet och droger som samtalsämne har blivit mindre tabulagt i dagens samhälle bland kompisgrupper där kontakten till drogerna på ett eller annat sätt finns. I dagens teknologitäta samhälle finns det även sidor på nätet där du kan köpa, beställa och få dessa preparat hemlevererade på posten. För det mesta är det dock fortfarande på gatan dessa droger tillförskaffas, legala som illegala.

Eftersom det blivit allt mer allmänt med droger bland ungdomar, så har det även kommit funderingar kring vad ökningen av droganvändandet beror på? Hur ser ungdomar på droger idag? Hur ser acceptansen ut bland ungdomarna?

Ungdomar är sökande individer till naturen och innebär att de söker efter ett sätt att tillfredsställa sitt begär. Detta kan exempelvis vara en allmän lust i bruket och missbruket av snabba fordon men också droger kan få en roll här. Det är under detta stadie under livscykeln som risken att förlora sig själv och hoppet om att hitta sig själv är nära sammanfogat. (Erikson, 1988, s. 209)

2 Syfte och frågeställningar

Syftet med vår undersökning är hur ungdomar ser på droger och användningen av dem samt hur attityden påverkar hur de ser på drogerna. Vi har valt att avgränsa vår undersökning till illegala droger, eftersom begreppet droger är ett paraplybegrepp för en mängd preparat.

Våra frågeställningar är

- Vilka attityder ungdomar har till droger?
- Vilken betydelse har drogerna i ungdomarnas liv?
- Hur påverkar attityderna resonemanget kring drogerna?
- Finns det skillnad mellan pojkar och flickor när det kommer till användandet av droger?

När det kommer till könen har vi, för att underlätta läsandet, endast behandlat det manliga och kvinnliga könet även fast vi är medvetna om att det finns de som inte identifierar sig inom dessa kategorier.

Ovannämnda frågeställningar har vi tagit för att få en bättre insyn i varför ungdomar utvecklas till den individ de är idag och varför attityden påverkar valen som vi gör. Eftersom inställningar man har mot olika saker i livet påverkas av den egna attityd, diskuterar vi i studien betydelsen av droger i ungdomens liv. Detta gör vi för att få en bättre inblick i hur och varför ungdomarna har den attityd som de har till droger.

Här näst kommer vi att diskutera ett antal faktorer som kan inverka på hur ungdomen formar sina attityder. Först kommer vi behandla identitetsskapandet eftersom den sker huvudsakligen under ungdomstiden. I samband med identitetsskapandet diskuterar vi faktorer som ungdomsårens olika processer och deras inverkan på ungdomens formning av sin självbild, stereotypiers roll, sociokulturella och socioekonomiska faktorer, samt subkulturer och sociala strukturer. Dessa tar vi upp för att läsaren bättre ska få en inblick i bakomståndefaktorer till ungdomens attityd gentemot droger och droganvändning.

3 Identitetsskapande

Identitet = *“självbild, medvetenhet om sig själv som en unik individ”*. (Nationalencyklopedin)

Nationalencyklopedin beskriver begreppet identitet såhär:

“Identitet består i första hand av medvetenhet om sitt jag, dvs. upplevelsen att vara levande (vitalitet), att det finns en skarp gräns till andra (demarkation), att själv bestämma över sina tankar och handlingar (aktivitet), att i grunden vara densamma trots de förändringar som inträffar under livet (kontinuitet) och att ha bara ett jag (integritet). I andra hand består identitet av medvetenhet om den egna personligheten, dvs. om innehållet i alla de erfarenheter under livet som efter hand format personligheten.”

Ungdomsåren kan definieras som en livsfas eller som en social kategori. Med social kategori menas att ungdomar har gemensamma behov, intressen och kännetecken i grupp; att de möter strukturer som är likadana och berörs av samma samhällsliga institutioner och regler. Den sociala kategorin fokuserar på förhållandena under ungdomsåren och inom ungdomsgruppen. Med livsfas avses ungdomstiden som tiden mellan barndomen och vuxenlivet. Övergången till vuxenstadiet kan markeras av att man har hittat sin identitet, kan försörja sig själv eller att man bildar egen familj. Perspektivet på denna fas riktar intresset mot ungdomstiden i förhållande till resten av livet och andra generationer. (Ungdomsstyrelsen, 2010)

Bjurström (1980, 16) refererar Eriksson som beskriver ungdomsperioden som en tid då individen desperat söker efter en hållbar identitet och omdefinierar ideligen sin självuppfattning och livsstil. Identitetskrisen spelar en central roll när det kommer till ungdomstiden. Här kommer det in ifall ungdomarna väljer en ”negativ identitet”, en identitet uppbyggd kring roller och livsstilar som familjen och omedelbar omgivning anser vara olämplig eller icke-önskvärd, eller om ungdomen uthärdar en ”identitetsförvirring”.

Hur ungdomen skapar sin identitet i dagens samhälle påverkas av media till en viss mån. Sociala forum finns som ett ställe var individer försöker definiera sig själva i relation till andra. Relationer utvecklas på ett djupare plan mellan människor. Detta sker genom att självinsikten och mognaden i relationer ges möjligheten att förbättras, och följderna blir att ”goda egenskaper” och färdigheter utvecklas. Marginaliserade grupper står ut mera än de andra genom att de uttrycker sin frustration och ilska, känslor som väcker uppmärksamhet eftersom de antar ett riskfyllt beteende på sätt och vis. (Bohlin et. al., 2014, s.174-175)

3.1 Ungdomsåren

Ungdomsåren kan ses som en rad psykologiska, sociala, kulturella och materiella skiktningar och skiljelinjer. Det är de socio-kulturella skillnaderna som bidrar till att främst skapa

färgstarka och tydliga mönster. Dagens samhälle är skiktat och präglas av ekonomisk, social och kulturell omställning. Ungdomars identitetsutveckling påverkas rejält av socialt utanförskap, genom att områden som är ”invandrartäta” präglas av fattigdomsmönster, hög arbetslöshet och ett tydligt utanförskap (Johansson et. al., 2013, s. 129–130). Ungdomstiden definieras som en övergångsfas, socialisationsfas, en tid med ett egenvärde eller som en kamp om social status. Denna tid kan ses som en fas där man frigör sig från sina föräldrar och kan räknas som tiden från att puberteten inträffar tills man flyttar hemifrån. (Ungdomsstyrelsen, 2010)

Det har blivit allt svårare att orientera sig när det kommer till utbildning och arbetsliv för ungdomarna. Dagens ungdomar vill inte, som sina förfäder, ha frihet, val och spänning, utan hellre tillit, trygghet och möjligheter att förutsäga framtiden. Detta har skett genom att samhällsförändringen och uppväxtvillkoren har förändrats från förr. Dagens ungdom lever ett alltmer rörligt och flexibelt liv. Man ska inte stanna på samma ställe utan behöver istället vara i rörelse och våga pröva på något nytt, detta för att kunna få ett så framgångsrikt liv som möjligt. Polarisering sker alltmer och skikten börjar ses mer och mer i dagens samhälle, främst gränsen mellan rika och fattiga ses tydligare. (Johansson, Lindgren & Hellman, 2013, s.131-133)

Kropp, musik, kläder, etc. påverkar ungdomsåren och utgör en symbolisk laddning för ungdomen. Traditioner som tidigare funnits börjar i dagens samhälle lösas upp, vilket gör att ungdomar kommer allt senare ut i arbetslivet eftersom ungdomsåren sträcker sig alltmer längre före vuxenlivet börjar. (Kåks, 2015, s. 32-33)

Sedan 1970-talet har forskare studerat hur ungdomar utvecklar egna strategier och förhållningssätt gentemot samhället, skolan och vuxna. Ungdomar lär sig hur vardagslivets grunder struktureras utifrån vissa principer och hur ramar sätts för människor. Unga kvinnor lär sig hur man hanterar manligt förtryck, kunskaper om könets koppling till makt och att utveckla egna strategier. På samma sätt lär sig ungdomar att konfrontationer kan bli en lärosituation, var man kan få se samhällets moraliska gränssytor synliggöras. Ungdomar kan till en del se hur strukturellt och samhälleligt förtryck kan leda till utestängningsmekanismer och rasism. (Johansson et.al., 2013, s.141-142)

Vardagskunskapen och vetandet bland ungdomar har förändrats. I dagens samhälle kan ungdomar få snabb tillgång till en mångfald av kunskap om samhälle och kultur genom populärkultur, internet och medier. Denna kunskap är dock inriktad mot den egna

åldersgruppen. Öppna relationer, präglade av etikettsregler och mindre ritualer, har gjort att respekten för auktoriteter och vuxenvärlden har försvunnit till en del och i dess ställe har självtillräcklighet tillkommit. Ungdomar har även skapat högra krav på att underhållas och att kunna njuta av olika upplevelser. (Johansson et.al., 2013, s.159-160)

Den tyska forskaren Ziehe (enligt Johansson et.al., 2013, 160) menar att det är viktigt att skolan skapar och står för något annat än en inlärningsmiljö, speciellt när det kommer till ungdomars nya identiteter som formas, för att ungdomar ska få möjligheter att skapa självdistans och upprätta en analytisk kunskap om livet och sig själv.

En ungdoms liv betonas av det privata och offentliga rummet. Det är under dessa rum som ungdomen på allvar blir en egen individ, gränser börjar sättas mellan det privata och offentliga med föräldrarna samt att ungdomar börjar flytta hemifrån och stå på egna ben. Mycket av det som händer i det offentliga påverkar ungdomens uppförande i så stor andel att de kan ändra sina individuella uppfattningar i det offentliga, medan de i det privata rummet återskapar de ursprungliga uppfattningarna (Lieberg, 2015, s. 46-47, 51, 56-57). Ungdomar i dagens samhälle försöker hela tiden frigöra sig från de stereotypiska fördomar som äldre generationer har, och på samma gång standardisera att ungdomsåren blir allt längre. (Kåks, 2015, s. 40).

3.2 Stereotyper

Ungdomar präglas hela tiden av omgivningen och hur den ser på dem. Genom medier får andra en tolkning av hur en ungdom ska se ut och uppföra sig. Det är inte alltid så det hänger ihop, vet man faktiskt hur en ungdom är i dagens samhälle?

Begreppet stereotyp avser en generell åsikt om en individ som hör till en grupp eller en grupp i sig. Om det är en positiv eller negativ stereotyp spelar ingen roll, utan individen betraktas på ett ensidigt sätt och behandlas inte likvärdigt. Det många glömmer bort är att alla i samma grupp inte är lika, utan kan ha olika värderingar och åsikter. Ungdomar får stå ut för stereotypiska fördomar, genom att samhället kan ha någon dålig erfarenhet och drar därmed alla ungdomar över samma kam. (Röda korset)

Bjurström (1980, 16) refererar Erikson som anser att ungdomsårens identitetskriser bestäms av individens biologiska och psykologiska utveckling och att denna är styrd av ett färdigt mönster som tillskrivs redan i daghemmet.

Ungdomar bygger upp sin identitet genom egna erfarenheter, som präglas till stor del av deras enskilda livshistoria men även media, kamratgrupper, skola och familj påverkar hur en ungdom utvecklas. Det är genom media som många får sin uppfattning om hur en ungdom ska se ut och uppföra sig. (Bohlin et. al., 2014, s. 166-167)

Ungdomar påverkas även av samhällsnormer och värderingar genom definitionen av vad som är manligt och kvinnligt, och görs genom att tilldela olika könsspecifika roller. Unga kvinnor förväntas vara sexuellt återhållsam men samtidigt ta för sig och uttrycka sin sexualitet på samma villkor som unga män. Medan detta gäller för unga kvinnor, har unga män andra förväntningar. De ska å ena sidan bli sexuellt attraherad av pornografi men å andra sidan förhålla sig kritiska till den. Den tyska pedagogen Thomas Ziehe anser (enligt Bohlin et. Al., 2014, 170) att identitetssökande kan vara svårt i dagens samhälle, genom att det sker som en reflexiv process. Det är egna erfarenheter och val som spelar en roll i hur identiteten byggs och rekonstrueras. (Bohlin et. al., 2014, s. 169-170)

Enligt Johansson, Lindgren och Hellman (2013, 73,79) är det redan i daghemmen som identiteten börjar ta form och könsroller som barn behöver ta kommer fram här. Pojkar behöver ha manliga förebilder för att de ska kunna uppföra sig. Kvinnliga pedagoger tar sig annorlunda i relationen med pojkar än med flickor för att de inte vet hur de ska bete sig gentemot pojkarna. Mycket av pojkarnas beteende bortförklaras antingen med att pojkar ska få vara pojkar eller att fokus har varit så stort på flickorna att de har glömts bort.

Om man hela tiden blir tillsagd att man gör något som är typiskt könet man tillhör kommer man att tro att det inte går att vara på något annat sätt, att det man gör tillhör normen och man ska inte avvika från det. Pojkar kopplas till ord som bråkig eller protesterande, medan flickor räknas som lugna och inte alls utagerande. I många rapporter som gjorts över könsrollerna, har det mest varit pojkar som tagits upp och flickorna har exkluderats eftersom de inte har lika stor betydelse (Johansson et. al., 2013, s.75).

Liknande studier har gjorts gällande vuxna individer. Det är främst mäns beteenden som framkommer men man diskuterar även kvinnors beteende. När det gäller mäns beteende, diskuterar man hur en genuint snäll man ska ta avstånd från den stereotypa mansrollen istället för att spela macho. Kvinnans beteende hänvisas till svenska hemmafruar och hur ungdomar i dagens samhälle försöker uppnå statusen som en hemmafru. (Bohlin et. al., 2014, s.182)

Populärkulturen har lämnat sina spår genom alla år som de har förekommit. På 1950-talet, då medieutvecklingen tilltog, har man dokumenterat hur populärkulturen påverkar ungdomen. När det kommer till dessa kulturer kan man se självklart i vilken kultur som ungdomarna hör till genom klädseln och deras uppförande. Äldre generationer sätter fort in ungdomar i stereotypa klasser just genom hur ungdomen är klädd. De som är klädda som rockare kan klassificeras som huliganer. Mycket av det som avses som stereotypiskt påverkas av hur samhället ser ut för tillfället. (Lindgren, 2015, s.14, 18-19)

Det finns en skillnad mellan utbudet av yrken och hur samhället ser på ”normala normen” som en styrning för vem som kan jobba med vad när det kommer till jobbinriktning. Det är flickor som ska jobba inom vårdsektorn och pojkar ska jobba inom det tekniska och byggsektorn. Detta kan leda till att ungdomar inte känner sig bekväma i att välja det de verkligen vill jobba med, utan de väljer det som är accepterat av samhället. Som en efterföljd kan den sociala identitetens utveckling försvåras. I värsta fall kan det leda till marginalisering. (Eriksson & Hedenus, 2014, s. 230, 232)

Då samhället har satt sina stereotyper, förväntas det att ungdomarna ska leva upp till dem och det gör att de inte kan leva sitt egna liv utan hela tiden måste förhålla sig till vad som förväntas av dem. Ett exempel är att den som är tyst av sig förväntas vara tyst, medan den som alltid talar behöver ha något att säga hela tiden. Det verkar inte finnas utrymme för att visa sårbarhet eller att leva som man skulle önska i det samhälle vi lever i idag. (Risenfors, 2014, s.319–320)

Under 1970-talet noterade forskare ett mönster när det kom till könsrollerna i skolan: pojkarna tog mer plats än flickorna. Flickorna levde i en undanskymd värld medan pojkarna tog plats och syntes i skolan. I en brittisk forskning gjord av Paul Willis (1977/1983) visade det sig att ett gäng unga män sammanslöt sig och började visa förakt mot unga kvinnor, homosexuella, utlänningar samt de ”mesiga” killarna i klassen. De använde sig av skämt, hyss, våld och sarkasm för att rekonstruera kulturen. Flickor sågs som tillfälliga gäster och sexualobjekt som tilldelades en oväsentlig position i gemenskapen hos gänget. I många studier om unga kvinnor finns det ett återkommande tema, detta är att unga kvinnor själva utvecklade egna och könsspecifika tolkningsgränser för stil, smak och kulturella uttrycksmedel. (Johansson et.al., 2013, s.136-138)

Mycket av den tidiga forskningen har fokuserat på hur flickor och pojkar betar sig när det kommer till olika sammanhang. Många forskare antyder på att flickor tar mindre plats än

pojkar och är därmed lydiga, väluppfostrade, passiva och tystlåtna samt att de är hjälpredor för läraren och tillskrivs höga krav. Detta sker samtidigt som pojkarna uppfattas som bråkiga, stökiga, utrymmeskrävande och aktiva. Medan tidigare forskning har fokuserat på detta, har ny forskning ändrat fokus och sett mer på hur könsroller skapas tillsammans med andra maktrelationer och kategorier. (Ambjörsson, 2015, s. 71,74)

Det är under 1990-talet som det i studier började framträda betydande ändringar i genusmönster. Nu kunde man börja konstatera att flickor presterade bättre i många skolämnen gentemot pojkar och att de hade större och starkare position i klassrummet. Inom forskning får nu den unga kvinnan en större plats genom bilden som en aktiv, konkurrenskraftig och självständig ung kvinna. Mönstren blir alltmer motstridiga och tyngdpunkten sätts på ras och etnicitet. Exempelvis finns det mellan rasism och sexism tydliga interaktioner, intersektioner och samband. Det är stereotyper som påverkar delvis hur ungdomar uppfattas och hur de i slutändan presterar. (Johansson et.al., 2013, s. 138–140)

3.3 Sociokulturella och socioekonomiska förutsättningar

Tillvaron som ung, oavsett om man är kille eller tjej, innebär att man är maktlös med begränsade möjligheter att påverka sitt liv. Det är inte bara föräldrarna som har makt och inflytande, även institutioner som skola, fritidsorganisationer samt stat och marknad påverkar de ungas vardagsliv. Eftersom rätten till platser, lokaler och anläggningar där man som ung kan vara för sig själv i princip saknas under tonårstiden, då behovet kan vara som störst, måste de unga själva skapa den här typen av plats och rum. (Lindgren, 2015, s.45)

Människan är en meningsskapande och kommunicerande varelse. Alla kulturella uttryck är produkter av människors handlande. Med denna utgångspunkt kan kultur beskrivas som meningsbärande struktur. De moderna ungdomskulturerna är uttryck för ungas behov att bearbeta sociala, psykiska, kulturella och existentiella villkor. Att växa upp i ett starkt föränderligt samhälle som dagens, gör det omöjligt att orientera sig i den egna samtiden genom att ta över föräldragenerationens kulturer, livsmönster och identiteter. De olika ungdomskulturerna kan därför ses som kollektiva svar eller reaktioner på specifika levnadsvillkor. (Lindgren, 2015, s.81)

I diskussion och forskning om de europeiska storstädernas multietniska förorter och nya fattigdomsområden har man hävdade att dessa lider brist på solidaritet och gemenskap. Den

lokala, kollektiva och territoriella identitet som i det gamla arbetarkvarteret gav trygghet och självkänsla har i dessa nya områden ersatts av instabilitet. Det finns här en osäkerhet och ett utanförskap i förhållande till det övriga samhället, samtidigt som de interna villkoren är präglade av konkurrens och konfliktfyllda motsättningar mellan olika grupper. (Lindgren, 2015, s.88)

3.4 Subkulturer och sociala strukturer

Under hela efterkrigstiden har ungdomar ofta betraktats som en svårhanterlig och problematisk grupp. De moderna samhällseliga villkor som blivit allt tydligare efter andra världskriget, kräver att den unga individen utvecklar en egen identitet. Att vara ung idag innebär att man måste finna sin egen väg och plats i samhället. Det är inte längre möjligt att enbart luta sig mot en definition av sig själv som är given av samhället och vuxenvärlden. Ungdomskulturen kan därför beaktas som en sorts sökande rörelse i det moderna samhället. De kan ses som arenor där det är möjligt att hantera det nödvändiga och krävande identitetsarbete varje ung människa i det moderna samhället måste ta sig igenom. Det medielandskap och den kommersiella varuvärld som omger de unga är oupplösligt förenade med de vardags- eller gatukulturer som de unga skapar. (Lindgren, 2015, s. 81-82)

Nätet användes från början som en förlängning av traditionella mediers tydliga sändar- och mottagarstruktur, men utvecklingen har gått mot ett allt mer skapat innehåll riktat till användaren, det vill säga att idag kan alla vara både producenter och konsument. Den tekniska utvecklingen går mot att systemen blir mindre och mer mobila, vilket gör att vi är uppkopplade dygnet runt. (Lindgren, 2015, s.68)

4 Attityd

I detta kapitel diskuterar vi hur attityder formas, vilka faktorer som kan inverka samt förändringar av dessa attityder. Detta för att bättre förstå förhållandet mellan omgivning och ungdomens förhållningssätt till bland annat droger.

Begreppet attityd används idag för att förstå hur människor agerar, tänker och orienterar sig i tillvaron. Attityder sägs ha fyra olika funktioner som har olika grader av påverkan på vårt handlande. De hjälper oss att sortera och förstå verkligheten genom att strukturera information. Det vi har positiva attityder gentemot dras vi till, medan vi undviker det som vi har negativa attityder till. Attityder är en social riktlinje, av dessa förstärks ens

egen självbild och man läser av andras. Som försvar kan attityd användas när det kommer till obehagliga situationer, vilket innebär att vi intar olika attityder för att dölja och försvara oss (Ungdomsstyrelsen 2007). Attityder kan variera i styrka, som nämnts tidigare, från positiva till negativa. Fördomar är en undergrupp till negativa attityder som bygger på identifierbara egenskaper som exempelvis kön eller nationalitet. Detta görs utan att det beaktas annan information som är tillgänglig. När det sker kan det leda till diskrimination av dem som den är riktad till. (Nationalencyklopedin)

Redan i barndomen vi med att snurra, gunga, slå kullerbyttor eller hyperventilera tills vi mår dåligt, är snurriga eller får syrebrist så man är på gränsen till att svimma. Trots dessa smått obehagliga biverkningar som illamående, svindel och så vidare, fortsätter vi testa dessa gränser för att få nya och oväntade sensationer, upplevelser och slutresultat. Dessa "lekar" och gränstestningar fortsätter igenom hela livet men dock i andra former, som till exempel dans och musik, deltagande i religiösa ritualer, meditation, fasta eller via droger genom vilka man kan uppnå ett tranceliknande tillstånd. (Nordegren & Tunving, 1998, s. 341)

4.1 Skapande av attityder

Samhället vi lever i har en betydande skillnad för hur vi lever våra liv, vilka värderingar eller relationer vi har, hur vi ser på oss själva och på omgivningen. Vårt samhälle har stor inverkan på både valmöjligheter, åsiktsyttringar och vad som är rätt och fel för oss som individer. Familjen, släkten och alla i vår närhet lär oss värderingar, principer och bemötande som vi bär med oss genom livet. (Nakken, 2006, s. 74)

4.2 Sociala medier och kroppsideal

I dagens samhälle ges intrycken redan som små att man ska vara smal och vacker eller muskulös, allt genom leksaker, filmer och tv-program. Detta innebär att uppfattningen om att skönhet kommer inifrån glöms bort och ungdomar får ett mindrevärdes-komplex, vilket medför att de får ett bristande självförtroende och självkänsla som resulterar i exempelvis bantning eller annat radikalt beteende. Allt för att uppnå den perfekta kroppsideal och fly från vekligheten och sina känslor. (Thurelius, Bäckström & Toll, 2005, s. 12–14)

Tron på perfektion är en tilltagande samhällsvärdering. I dagens samhälle uppmanas vi att vara perfekta till varje pris, ett exempel är eftersträvan till den perfekta kroppen. Det är

främst kvinnors kroppar som blir bedömda beroende på utseendet, men det har också börjat omfatta män. (Nakken, 2006, s. 77–79)

En viktig samhällelig värdering är det ökade kontrollbehovet, vilket har en fundamental betydelse. Att vi förväntas ha kontroll i varje sekund handlar om resultat, eftersom om du har kontroll anses du också kunna kontrollera resultaten. En person som inte har kontroll anses vara svag, värdelös och respekteras inte i samma omfattning som andra i dagens samhälle. (Nakken, 2006, s. 76–77)

Vi har alla en bild av vad perfektion är och innebär. Strävandet efter perfektionen ses i hur ungdomar tävlar med varandra för att vara den bästa med snyggaste klädseln, bästa kroppen, med mera. Genom strävan efter att vara den ”perfekta personen” glömmar vi bort oss själva som individer. Istället börjar vi kategorisera oss på ett sätt som gör att det är den nummer som finns på vågen som avgör om vi är tillräckligt perfekta eller om vi behöver göra mer för att nå perfektionen. Samhället sätter sin prägel genom att kommentera exempelvis på hur muskulös en man är eller hur smal en kvinna är. Detta gör att vissa ungdomar kan se sig själva som värdelösa och odugliga så som de är. (Nakken, 2006, s. 77–79)

4.3 Attitydförändring

Det är inte alltid lätt att vara en ungdom. Man får höra både negativa och positiva saker som påverkar hur man förändras som person. Attityden är en sak som förändras hela tiden vartefter man får olika intryck eller förebilder. Just rebelliska ungdomar strävar efter frihet med försök att kontrollera sin egna fysiska energi. Problemet som kommer in i bilden är att friheten är bunden i vad föräldrarna tycker och tänker. Familjen är en faktor som påverkar hur mycket negativ feedback ungdomen får i sitt egna hem. Här kommer det krav och gränser samt att ungdomen börjar förstå ge-och-ta regler som tillämpas i samhället. Till exempel inkluderar detta principer om att samarbeta, självupppoffra och ha likvärdigt ansvar. (Larson, 1984, s. 223–224)

Vartefter att umgängeskretsarna omkonstrueras för ungdomarna förändras attityden, till exempel då de inleder studier på en annan ort eller livssituationen förändras på ett annat sätt. En del samhällsfrågor har en fördelning mellan de båda könen. Vissa saker är det pojkarna som är mer positiva mot, som till exempel droger och narkotika, medan andra saker är flickor mer positiva mot, som invandring och invandrare. (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, 2019)

5 Droger

För att få en bättre bild av de droger som är aktuella för ungdomar kommer vi här nedan att diskutera de vanligaste illegala drogerna bland ungdomar. I vår studie utesluter vi således alkohol- och nikotinanvändning, även om dessa kan klassas som droger och är vanliga bland ungdomar. Vårt intresse ligger främst i inställningen till illegala droger i och med att detta är ett aktuellt tema i dagens samhälle.

Droger är något som har börjats användas allt mer i vårt samhälle som substitut för alkohol och nikotin, eftersom ruset man får av drogen motsvarar det man får av både alkoholen och nikotinet kombinerat. Inledningsvis diskuterar vi hur man kan förstå begreppet drog och psykiska påverkan, vilket även diskuteras i samband med de olika drogerna.

5.1 Vad är en drog?

För att förstå droger och hur de påverkar våra kroppar är det viktigt att komma ihåg några principer som är ganska enkla. Droger kallas ämnen som påverkar den mentala och fysiska funktion, och påverkar varierande beroende på vilket sätt man intar den. Det långsammaste sättet är att inta det oralt, medan det snabbaste är att andas in drogen eller genom intravenös injektion. Drogens effekt varierar tidsmässigt beroende på vilken drog man använder, det kan vara i bara några minuter men även vara effektiv i flera veckor. Toleransen varierar även när det kommer till droger. Ju längre man har använt sig av droger, desto mer tolerantare blir man mot effekterna. Men detta medför även att när man försöker avvänja sig från drogen kan man få abstinensbesvär. (Kuhn, Swartzwelder & Wilson, 2008, s. 263)

5.2 Neuroanatomi

För att drogerna ska kunna verka, behöver de receptorer att binda sig till. Drogerna absorberas snabbare om man applicerar dem till slemhinnorna eftersom huden är mycket tunnare och kapillärer är närmare ytan, därför är munnen och näsan ett effektivt sätt att inta droger. Även om droger absorberas snabbt genom slemhinnorna, är det snabbaste sättet att ta droger genom intravenös injektion. Drogen går till hjärtat som sedan pumpas ut i kroppen, och toppnivån nås inom en eller två minuter. (Kuhn, et.al, 2008, s. 267–269)

Många nybörjare injekterar drogerna under skinnet, detta gör att drogen tas upp långsammare eftersom den behöver sjunka in i kapillärerna innan den blir förd ut vidare

i kroppen. När drogerna befinner sig inne i kroppen, är det inte svårt för dem att ta sig in i vävnaderna. De flesta droger som är psykoaktiva är fettlösliga, vilket gör att de kan ta sig igenom blodhjärnbarriären samt lagras i kroppsfett. THC (Tetrahydrocannabinol, den aktiva delen i cannabis) och PCP, även kallat angel dust, är ämnen som speciellt kan samlas i fett. (Kuhn, et.al, 2008, s. 267–269)

Vårt belöningssystem i hjärnan luras och aktiveras oavsett vilken drog man tar. Drogerna ger lustupplevelser och bekräftelse, med den följden att en missbrukare hellre väljer drogen framför till exempel mat eller gemenskap. Alla stimuli som hjärnan mottar ses som en belöning och något positivt, vare sig om det handlar om stimuli som kommer naturligt eller om det är framkallat genom droger. (Mattzon, 2007, s. 100–102)

5.3 Ungdomar och droger

Droger har ett symbolvärde när det kommer till grupper, eftersom det markerar de som använder och de som tar avstånd från det. I återkommande drogvanundersökningar påvisas det att tillgång och konsumtion varit relativt jämn, till och med snarare minskat än ökat mellan 1970- och 1990-tal men undersökningarna visade dock en ökning på både lust och tillgång under tidigt 2000-tal. (Persson & Svensson, 2005, s. 120)

Det är inget nytt att ungdomstiden är den tiden då vi generellt sett är som mest riskbenägna, nyfikna och öppna för nya saker. Det är också under denna livstid de flesta av oss blir introducerade till nya substanser, som alkohol, tobak eller narkotika. Många har vid tioårsåldern redan kommit i kontakt med tobak och största delen av tolvåringar har provat på att röka. Alkoholen kommer in i bilden vid fjortonsårsåldern, både som introducering och provande, och när ungdomen är sjutton introduceras droger. Desto tidigare rök- och alkoholdebuten tar rum, desto större är risken för beroendeproblematik i ett senare skede. (Tengström & Gunnarsson, 2012, s. 451–452)

Stimulans eller avkoppling är mål som eftersträvas genom användning av droger. Vanligaste drogerna i västvärlden är koffein, nikotin och alkohol, och bruket av dessa följer oftast ett socialt mönster som sker i vissa bestämda syften. Genom användningen av otillåtna preparat vill användare få en tydligare identitet samt markera att de inte delar statens, samhällets och särskilt inte föräldrarnas värderingar. (Nordegren & Tunving, 1998, s. 342)

När någon missbrukar förändras personligheten hos denne samt hos omgivningen, såsom familj, släkt och vänner. Oavsett missbruk så är användaren alltid ute

efter sinnesförändringen, som ter sig olika och även människor som inte missbrukar upplever liknande sinnesförändringar. Men för missbrukaren är detta en ny och mera intensiv erfarenhet och upplevelse. Illusionen av kontroll, välbefinnande och fulländning finns i denna sinnesförändring och desto längre missbruket pågår desto mera åtråvärda känslor blir detta för användaren. Till exempel intimitet, självkänsla och social trygghet förväxlas till en början med intensiteten hos den missbrukande. Genom berusningen/sinnesförändringen blir man medveten om att man genom ett objekt eller händelse har möjlighet att påverka eller förändra sina känslor, sitt mående eller sitt tänk. (Nakken, 2006, s.28-29)

5.4 Cannabis

Under mitten av 1960-talet blev cannabis den ultimata ungdomsdrogen och spreds över hela västvärlden med olika kulturer och rörelser. Drogen blev förknippad med protester mot det etablerade samhället, och undersökningar bland skolungdomar och värnpliktiga i Skandinavien visade att mer än var femte av de undersökta hade någon gång rökt hasch, vilket är ett annat namn för cannabis. Undersökningarna visade att rökningen minskade frekvent under de kommande åren, dock har användningen av drogen ökat i samband med techno- och ravekulturen. (Nordegren & Tunving, 1998, s. 102)

Cannabis kan vara beroendeframkallande och ger abstinenssymtom. Symtomen framkommer som psykiska och fysiska beroenden, dessa kan vara sömnsvårigheter, irritation, skakningar, diarré samt magsmärtor. Psykiska effekter och skador som kommer av cannabisanvändning kan vara ”snedtändning”, ”återtrippar” och haschpsykoser. ”Snedtändning” är när ruset ger ångest och panikkänslor som efterföljs av oro och depression. ”Återtrippar” innebär att berusningen återkommer oväntat, och kan förekomma flera dagar eller veckor efter rökningen. Haschpsykoser tar sig uttryck i förvirring, förföljelsetankar, hallucinationer, oro, ångslan och impulsivt beteende. (Nordegren & Tunving, 1998, s. 104–106)

5.5 Partydroger

Partydroger är ett samlingsnamn på flera olika festdroger. Nedan kommer vi ta upp om kokain, amfetamin, hallucinogener, ecstasy och opioider. Dessa är de vanligaste partydrogerna, men det förekommer även andra.

5.5.1 Kokain

Kokain framställs ur kokabuskens blad och är ett stimulerande narkotiskt preparat. På den illegala marknaden säljs det i form av ett vitt pulver som den missbrukande snusar eller sniffar. (Nordegren & Tunving, 1998, s. 240)

De omedelbara effekterna av kokain är starkt förhöjt stämningsläge, vällust, sexuell stimulering, stegrad vakenhet och ökat självförtroende. Ruset håller knappa timmen och efter det kommer känslorna av nedstämdhet och ångest. När detta händer uppkommer ett blandmissbruk, vilket innebär att brukaren använder sig av andra preparat, exempelvis opioider, alkohol eller lugnande läkemedel, för att dämpa känslorna. Irritation av näsans slemhinna, svår huvudvärk, plötsliga svimningar, epileptiska anfall och oregelbunden hjärtrytm är framför allt de kroppsliga effekterna av kokainmissbruket. (Nordegren & Tunving, 1998, s. 243)

5.5.2 Amfetamin

Amfetamin har sedan i slutet av 1950-talet missbrukats intravenöst i stor omfattning i Skandinavien och är ett syntetiskt centralstimulerande preparat. I dagens läge är amfetaminet narkotikaklassat. (Nordegren & Tunving, 1998, s. 36–37)

Av drogen upplever man tillstånd av ökad kraft, självkänsla, vakenhet och frihet från hämningar. Sömn- och matbehov minskar och ofta känner man sig mer pratsam och spirituell. Det finns olika tecken man kan se på personer som är påverkade av amfetamin. Bland annat har de stora pupiller och rörelserna är ryckiga och överdrivna. Ungdomar använder denna drog huvudsakligen för att orka festa längre, och ofta i samband med alkohol. Drogen intas genom att sniffa, svälja eller röka. (Hermansson & Sparring, 2011, s. 56-57)

5.5.3 Hallucinogener

Hallucinogener är en benämning på en samling substanser som förändrar och påverkar verklighetsuppfattningen. Drogerna är även kallade för psykedeliska droger. Dessa droger kan vara naturligt odlade eller framställt på kemisk väg. De naturliga kan vara vissa svampar, kaktusar, örter och frön medan de kemiskt framställda är LSD och en mängd andra substanser. (Hermansson & Sparring, 2011, s. 85)

Hallucinogena droger karakteriseras av att de påverkar upplevelsen av verklighet och jaget (Hermansson & Sparring, 2011, s. 93). Att man lever i en dröm och att verkligheten förvrids är den allmänna effekten man upplever när man tagit hallucinogena droger. (Nordegren & Tunving, 1998, s. 193)

5.5.4 Ecstasy

Ecstasy är ett samlingsnamn för tabletter med MDMA, MDA eller MDEA i sig. Ecstasy har framför allt en centralstimulerande effekt. Användaren av ecstasy kan känna sig energisk, rastlös och uttröttlig men med bibehållen kontroll till en grad. Typiskt för denna drog är att man får empatiska känslor för sig själv och andra, och känner sig storsint, delaktig och förlåtande. Tecken av användningen är stora pupiller, svårt att vara stilla och får ett forcerat intryck. (Hermansson & Sparring, 2011, s. 75, 80-81)

5.5.5 Opioider

Opioider kan vara vilka droger som helst som producerar effekter som kombination av drömligt, euforiskt tillstånd; långsammare andning, nedsatt smärtröskel, förstoppning, samt preciserade pupiller (Kuhn, Swartzwelder & Wilson, 2008, s. 187). 1897 lanserades heroinet som en effektivare och mindre beroendeframkallande ersättning till morfinet, sedan dess har heroinet varit det dominerande missbruksmedlet för sin kraftigare verkan. Man kan äta, dricka, ta det via ändtarmen, sniffa, röka eller injicera opiumet eller de olika morfinpreparaten då man förtär dem. (Nordegren & Tunving, 1998, s. 334)

Alla dessa droger skapar ett tillstånd, var alla bekymmer upplevs som bortblåsta och användaren har en nedsatt smärtskänslighet. Känslorna är som starkast efter injektionen. Efter injektionen upplevs en intensiv känsla av berusning som varar i några minuter. Några timmar efter injektionen kan abstinenssymtomen börja synas. Användaren får rinnande näsa, svettningar, gäspningar och vattnande ögon. Dessa symtom är av de tidigare besvären man får av abstinensen. (Kuhn et. al., 2008, s. 192, 197)

6 Sammanfattning av teoridelen

Att vara ungdom är inte alltid lätt. Man har familjen, kompisar och samhället som alla kan säga olika saker och ha olika åsikter om sådant som berör ungdomens liv. Genom att faktorer som till exempel livssituation, umgängeskrets och självbild påverkar, ändras identiteten

och attityden då dessa faktorer modifieras. Detta innebär också att ungdomen ändrar inställning till auktoriteter och ledande förebilder byts ut till andra mer relevanta för den unga.

Detta påverkar identiteten som börjar skapas som barn och fortsätter utvecklas under hela ungdomens tid. När ungdomen kommer in i tonåren förändras vänskapskretsarna av olika orsaker och de påverkar hur ungdomen ser på livet. Attitydens förändringar gör att ungdomen kanske inte alltid vet vad som är bäst för hen, utan hen bryr sig mer om vad kompisar ska tycka och populariteten får en större betydelse.

Vikten av kamraters godkännande kan påverka öppenheten inför droger. Forskning har visat att droger kommer allt tidigare in i bilden och påverkar vilken bild ungdomen har till den. Ungdomen börjar i små skalor men kan fortsätta till att börja använda mer frekvent och allt tyngre droger. Detta leder ungdomen in i en ond spiral, som kan vara svår att ta sig ur. Då inte legala droger ger den eufori som ungdomen söker, styrs denna allt mer mot illegala droger för att uppnå den känsla den blivit beroende av.

7 Undersökningens genomförande

I detta kapitel kommer vi att presentera hur vi praktiskt gjort vår studie. Det betyder att vi kommer att diskutera vårt metodval och varför det kändes motiverat, men också våra respondenter och urvalet av dem. Vi fortsätter med att även diskutera insamlingen av materialet och de principer som är viktiga gällande behandlingen av det.

7.1 Metodval och val av respondenter

Vi har valt att använda oss av kvalitativ metod för att kunna få en nyanserad bild av ungdomars attityd gentemot droger och droganvändning samt de bakomliggande faktorerna till dem. Den kvalitativa metoden är mer flexibel än den kvantitativa metoden och tillåter en variation i responsen.

Syftet med kvalitativa intervjuer är att öka informationsvärdet och skapa en grund för djupare och mer fullständiga uppfattningar om det fenomen man undersöker. Detta betyder att urvalet av respondenter inte sker slumpmässigt eller tillfälligt, utan det görs systematiskt utifrån vissa medvetet formulerade kriterier som är teoretiskt och strategiskt definierade. (Holme & Solvang, 1997, s. 101)

Den kvalitativa intervjun kan leda till nya insikter både hos intervjuaren och respondenten tack vare att den har en friare form, så vi vill med intervjuerna få nya insikter i ämnet. Eftersom den kvalitativa intervjun innehåller vanligt språk, medför det att ungdomarna kommer kunna uttrycka sina erfarenheter med egna ord som sedan kommer bidra med en personligare bild av det undersökta området.

Eftersom vi har valt kvalitativ metod underlättar det att kunna ställa följdfrågor åt respondenterna och det är inte så begränsat med intervjuunderlag. Vi kommer inte använda oss av många fasta frågor, för vi vill att respondenterna själva ska kunna förmedla den information de vill. Det underlättar även vår möjlighet att kunna följa med i berättelserna som ungdomarna ger. Vi anser att den öppna formen av intervjun kommer ge oss ett bättre resultat genom att vi kan skapa en mer levande dialog med respondenterna.

Det är viktigt att den man intervjuar är villig att ställa upp av egen vilja samt har förmågan att uttrycka sig (Holme & Solvang, 1997, s.104). Vi har valt att intervju fem ungdomar som redan blivit myndiga för att underlätta arbetet i och med att vi undgår etiska frågeställningar som aktualiseras vid intervjuer med omyndiga. Vi valde att intervju ungdomar vid en ungdomsgård, för att det skulle vara så bekvämt som möjligt för ungdomarna samt att de känner sig trygga och bekväma där. Urvalet skedde genom att vi på förhand frågade vem som hade varit med om situationer där det fanns droger och som skulle vara intresserad av att bli intervjuad om droger och droganvändning.

7.2 Datainsamling och sekretess

I studien är vår datainsamlingsmetod intervjuer. Vi avgränsade oss till det aktuella vi ville undersöka och samlade in erfarenhetsbaserad kunskap om ämnet. Genom våra respondenter består materialet av en insamling av inställningar och åsikter av människor med ena benet i vuxenvärlden.

Vi använde oss av semistrukturerade intervjuer, där en intervjuguide till en början utformades. Denna intervjuguide ändrades under processens gång. Utifrån olika teman, frågeställningar och vårt syfte utformades frågor till denna. Vårt syfte med detta var att vi ville ta del av respondenternas egna personliga värderingar, åsikter och upplevelser kring det aktuella ämnet om attityder till droger.

Det speciella med semistrukturerade intervjuer är ordningsföljden på frågorna som kan variera och metoden som är flexibel. Resonemang kan utvecklas under intervjun, där frågor

som man inte funderat på tidigare kan dyka upp av resonemangen, vilket även också bara är positivt för studien. Diskussioner, sidospår och följdfrågor var något som vi var öppna för och som kunde uppstå under intervjuens gång och här användes intervjuguiden som ett stöd man kunde falla tillbaka på under samtalet.

Orsaken till att vi ansåg att strukturerade intervjuer inte passade oss var för att vi tyckte att vi riskerade att missa viktig information om vi endast hade strukturerade frågor för respondenterna att svara på.. Öppna frågor är viktiga eftersom det möjliggör att även information som man inte hade tänkt på tidigare kan komma på tals, vilket kan vara betydande för studiens resultat. En begränsning av vår studie hade möjligtvis skett vid strukturerade intervjuer, eftersom vi ämnar att studera och jämföra ungas attityder kring droger och droganvändningen i Österbotten, och därav valdes semistrukturerade intervjuer i vår studie.

Våra respondenter fick information genom att vi berättade hur intervjun skulle gå till och att den skulle bli inspelad elektroniskt för att det skulle underlätta flödet i samtalet. Vi har även försäkrat respondenterna om att de inte kommer vara igenkännbara genom att vi analyserar intervjuerna och använder citat från svaren, men ändrar på svaren så att de blir könsneutrala. Vi informerade även om att inga faktorer som är djupgående kommer skrivas i vårt arbete.

8 Metod

Alla resultat som presenteras i arbetet har sitt ursprung från empirin och vi har ställt likadana grundintervjufrågor till respondenterna men med olika följdfrågor beroende på respondentens intervjusvar. Empirin har bestått av fem separata semistrukturerade intervjuer som därefter har bearbetats och analyserats. Syftet med denna analys är att se på hur ungdomar ser på droger och användningen av dem. I analysen av respondenternas intervjusvar har vi hittat meningsbärande attityder, likheter och tankemönster, vilket har resulterat i att vi hittat överensstämmande i varje intervju, likheter som tar sig i uttryck som uppfostran, påverkan, umgängeskrets, inställning och erfarenhet. Samtidigt inverkar dessa faktorer också på att det finns nyansskillnader och motiveringarna bakom attityderna skiljer sig något. Av våra respondenter befinner sig tre av fem i relationer med en missbrukare och alla fem har i någon mån också själva varit i kontakt med droger i olika former. Alla intervjuade har också i någon mån förlorat vänner eller bekanta till missbruket och har inte längre samma kontakt med dem.

Alla fem respondenter befinner sig på andra stadiet i Österbotten. Alla respondenter har varierande umgängeskretsar, en del fler än andra. Attityderna i kamratkretsarna varierar, där en del umgås i en mer accepterande omgivning medan andras omgivning är mindre tolerant och har en mer negativ syn på droger. De har likaså gemensamt att deras kontaktmönster har påverkats negativt av droganvändning, främst då genom att de förlorat kontakten med någon som har blivit missbrukare. Det finns variationer i huruvida de har använt själva eller om de bara vet om användningen av droger i andra hand.

I följande kapitel kommer vi att redovisa för resultaten.

9 Resultatredovisning

Inledningsvis har vi transkriberat intervjuerna till skrift. För läsbarhetens skull har vi valt att transkribera intervjuerna till standardsvenska. Detta för att respondenterna använt sina dialekter, vilket inte gör sig bra i text och försvårar förståelsen för läsaren.

I de kommande underkapitlen redovisar vi för de resultat som framkommit av vår kvalitativa undersökning med respondenterna. Intervjuresultat i form av citat från respondenterna är det sätt vi har valt att redovisa eftersom vi anser det som tydligast. För att läsaren skall få en bättre helhetsbild så kommer vi därtill tillägga några kommentarer för förtydliganden. Det sista som dock krävs att påpeka är att vårt resultat i studien är långt ifrån generellt, utan dessa intervjusvar och resultat gäller dessa fem nyblivna myndiga som delar med sig av sina egna åsikter, inställningar och erfarenheter från deras egna vardag.

Eftersom det var två återkommande orsaker till åsikterna våra respondenter hade så anser vi det viktigt att förtydliga dessa i egna kapitel eftersom dessa två var avgörande och betydande för våra respondenters intervjusvar, upplevelser och egna åsikter. I det första underkapitlet kommer vi att beskriva hur respondenterna fått den attityd de har, vilka orsaker och upplevelser som har spelat roll samt vad som format deras åsikter. Eftersom deras attityder här har stor påverkan från familj, släkt och vänner så kommer även det att diskuteras jämsides attityder till olika droger överlag.

Det andra underkapitlet handlar om erfarenheterna de själva besitter och hur det har inverkat på deras egen attityd och uppfattning. Detta anser vi mycket viktigt att belysa eftersom var och en av oss skapar våra egna uppfattningar genom våra egna erfarenheter. Då vi alla har olika erfarenheter resulterar det i att vi skapar oss olika uppfattningar. Detta ser vi som avgörande för attityderna kring droger.

9.1 Inställningar

Alla våra respondenter hade en negativ inställning till tunga droger, medan attityderna varierade till de lättare drogerna. Attityden till de tyngre drogerna baserade sig ofta på iakttagelser av konsekvenser i samband med kamraters missbruk. Till exempel svarade en respondent såhär:

“Tyngre droger är dåligt. Det tycker jag från kompisars erfarenheter, då deras liv har rasat sönder men det är på grund av tyngre droger, det plus allt annat man sett och hört.”

En del hade ännu mer personliga erfarenheter där de hade upplevt en genuin rädsla för att falla i missbrukets fälla. En av respondenterna kommenterade:

“I högstadiet så var det ett litet gäng då, som höll på med droger redan i högstadiet, så då var det nog redan då på väg åt fel håll. Det var då jag första gången kom i kontakt med droger, jag testade ju aldrig själv men det var då jag märkte hur skit det gick för dem, så då var jag sådär att nej det här kommer jag aldrig utsätta mig själv för, så det är typ därför jag fått den inblicken av att jag tycker inte alls om det.”

En del kände sig även splittrade till framför allt hur man skulle förhålla sig till cannabis. På frågan om huruvida cannabis kunde fungera som inkörsport, svarade en respondent följande:

”Nååh... För vissa men för vissa inte. Det beror i princip på från person till person. Att vissa vill ju då prova på mer medan vissa då bara kan hålla sig till [cannabis] för att de vet hur det kan gå och vissa tycker bara om att använda marijuana.”

Kommentaren antyder att respondenten skulle anse att vissa är mer benägna än andra att börja använda tyngre droger efter att de har använt cannabis. Hen gör även en åtskillnad mellan de som använder cannabis för att de vill och de som undviker tyngre droganvändning på grund av rädsla för följderna. En annan respondent ansåg att legaliseringen av marijuana kunde minska risken för användning av tyngre droger. Inställningen till cannabis berodde i stor grad på deras egna erfarenheter av användning i sin umgängeskrets.

Flera diskuterade förhållandet mellan just cannabis och andra droger, då speciellt i förhållande till tyngre droger. En del tyckte man kunde göra en skillnad, som till exempel följande respondent:

“Nåå... ehhh... Tycker ju själv man kan gör nå lite skillnad på droger och droger, finns ju lätta och så finns det ju tyngre... lätta är ju kanske inte lika farliga som de där tyngre men vad jag nu sett så har nu allt börjat med lätta, som marijuana till exempel och sedan gått vidare, så inte är väl inställningen nå bra.”

Hen gjorde skillnad mellan tyngre och lättare droger men ansåg att i och med marijuanans roll som inkörsport, gjorde att det även hamnade i dåligt ljus. Denna åsikt delades inte av alla respondenter, till exempel följande respondent hade en relativt positiv inställning till cannabis medan de tyngre drogerna behandlades som en särskild kategori:

“Om vi tänker typ gräs, som egentligen inte är så farligt och bättre än alkoholen, vet inte hur men det säger alla, har jag ganska positivt till men just de här tyngre drogerna har jag nog negativt till, för man har ju sett vad allt gjort åt gamla kompisar.”

Många av respondenterna har även satts i knepiga situationer då deras umgängeskretsar kommit i konflikt. De har i sådana fall umgåtts med individer i ett sammanhang som använt droger, vilket i ett annat sammanhang inte ansetts acceptabelt. I de grupper där droger inte accepterats har detta haft konsekvenser, bland annat i form av utfrysning, negativt bemötande och ifrågasättande kommentarer. Två av respondenterna gav följande kommentarer:

“Man blir ju stämplad som en av dem ifall man hänger med dem, vilket jag kanske inte förstod då, men nu i efterhand så vet jag ju jag gjorde rätt ändå, att ta avstånd från dem om inte någon skulle ha påpekat det åt mig så kanske jag skulle göra samma sak som de gör idag, inte vet jag”

“Inte var egentligen nå bra kompisar det där heller, vi hängde lite i skolan och sådär... Men sedan då alla började veta att de knarkade så ville inte mina andra kompisar hänga med mig heller eftersom de trodde jag också gjorde det.”

Detta är relativt vanligt då värderingar i olika grupperingar som samma individ är medlem av hamnar i konflikt. Respondenterna här ovan visar i sina kommentarer hur yttre faktorer kan påverka vilken grupp man väljer i liknande konflikter. Den första respondenten valde att ta avstånd från de individer som började missbruka, vilket enligt hen följde av någon annans kommentar. Hen menar till och med att ett fortsatt umgänge med drogmissbrukare kunde ha haft liknande konsekvenser för hen. Den andra respondenten igen påpekar att man förknippas med det gäng man umgås i. Hen igen fick inte råd att ta avstånd

men valde att göra det då bilden av hen själv påverkades negativt av umgänget. En annan respondent kommenterade på liknande sätt:

*“Det blev som att det påverkade typ mig och för att jag var med dem så påverkade det då hur mina andra vänner tänkte, *eeh* alltså fattar du? Så blev de lite sådär fundersamma och konstiga mot mig... Också familjen påverkade det ju nog lite och som sådär, så blev ju de som typ sura och predikade hela tiden om hur dåligt det var och bla bla bla eftersom familjen också visste att jag hängde lite med sådana som tog droger då.”*

I detta fall kom påverkningar av andra vänner men också från familjens sida. Igen visar detta på hur konflikter mellan drogaccepterande grupper och icke-accepterande grupper oftare resulterar i ett avståndstagande, möjligen på grund av att fortsatt umgänge skulle ha resulterat i sociala konsekvenser.

På frågan om vad som har påverkat deras inställning till droger svarade en respondent följande:

*“Nå vissa vänner har jag nog sett som har börjat med droger och just skolan har lämnat efter och, och.. *paus* inte har de riktigt något, vad ska man nu säga, vett i huvudet, för de är mest påverkade hela tiden. Var man än träffar dem så kan de inte prata och just sådant där.”*

Kommentaren visade dessutom på en viss bitterhet gentemot droganvändarna som antagligen härstammar från negativa erfarenheter. En liknande bitterhet uppvisar en annan respondent:

*“Jag är inte kompis med de där gamla kompisarna nå mera, eller vissa som har slutat och de som förr höll på har jag kontakt med men de som ännu håller på har jag ingen kontakt med. De har förändrats, de skiter i allt, i alla och gör bara ens liv till ett helvete. Man får skuldkänslor då man försöker hjälpa dem men *paus* men de vill inte ta emot hjälpen och så klagar de sedan på att man inte hjälper dem fast man försöker varenda dag.”*

Båda kommentarerna visar på att respondenterna hade önskat att ha någon kontakt med sina gamla vänner, men att missbruket kom emellan vänskapen. Detta visar på att de i första hand inte överger missbrukare, men att missbruket orsakar sådant beteende som inte känns okej för respondenterna.

Flera kommentarer av respondenterna berörde huruvida de skulle ha andra åsikter om de skulle ha introducerats i tidigare tonåren till droger. Här under följer några av kommentarerna som visar på att de anser att ålder spelar en viss roll i formande av inställningen, men också att det kunde ha präglat livets utformning:

“Det kan nog hända, det kan jag nog tro ändå... det är ändå i den åldern, då man är 14-15 att man gör ganska mycket vad andra kompisar gör, så nog kan det lätt hända.”

“Säkert, man är så mycket mer påverkad av andra vid den åldern.”

“Jag tror nog det, man tänker inte lika klart då och man gör alltid det som kanske är lite mer spännande och sådär.”

“Troligtvis, det är ju samma som med tobak, man tycker det är nå lite coolt och sådär, tror nog säkert jag skulle ha testat om det skulle kommit framför mig.”

“Just vid den åldern är man ju lite mer påverkad av andra och sådär, det beror väl lite på nog men nog är man ju lite mer osäker på sig själv och sådär, man är kanske mer rädd att inte passa in.”

Dessa svar är hypotetiska och representerar således inte verkligheten, men forskning har som nämnt visat på att tonåren är en formande tid vilket kunde ge svaren en viss trovärdighet. Mycket av fostran sker dessutom i skolan där man lär sig många av de grundläggande aspekterna i vardagen. I och med detta spelar skolan en desto viktigare roll för tonåringarna i formandet av attityder och värderingar. Samtidigt utgör även skolan för många en plats där de skapar umgängeskretsar på både gott och ont. Vid frågan om skolans roll för formandet av inställningen svarade våra respondenter följande:

“Jag skulle nog säga det är mer från familjen, inte tycker jag det är så mycket från skolan inte. Vi har kanske haft en lektion i högstadiet om det. Inte har vi haft något i yrkesskolan om det, om nå droger eller någonting. Det var nog bara lite i högstadiet, så inte skulle jag nu säga det sade mig så mycket inte...”

“Nå det skulle jag väl nog säga inte har så stor inverkan faktiskt, typ PowerPointen på hälso typ kanske men inte är det ju något mer än det? Man går ju typ igenom det varenda år men inte sätter man så stor vikt vid det...”

*”Hmm... Alltså *paus* jag tror faktiskt det var någon gång i högstadiet vi hade besök av en mamma som hade förlorat sin dotter för hon då hade tagit droger då, och jag tror*

*faktiskt det var som nå såhär *paus* det var faktiskt en sådan där grej som jag kommer ihåg allt vad hon sa, det är nog nå som jag är som sådär tänker tillbaks till att fy vad det nog måste vara hemskt eller sådär vad det gör eller vad det faktiskt kan göra, så just som då de har tagit nå föreläsare eller sådär, jag tror nog faktiskt att nå, typ *paus* medicinsk person kommer och säger att det här är dåligt det här är dåligt, men att man just får en verklighetsbild, då tror jag faktiskt ungdomar fattar och att man faktiskt som får som se nå som har varit antingen själv där eller nära bekant eller sådär.”*

“Hmm... Nå inte kan jag komma på när vi skulle haft nå mycket om det i skolan inte... Det är nog lite det... Typ på någon timme kanske där de har sagt att det är dåligt och att man inte ska hålla på med det... Men inte är ju det som att någon skulle lyssna till det...”

Frågan är om skolan kunde engagera sig mera för att förebygga droganvändning. En del hade erfarenheter av mer berörande engagemang som till exempel då någon som personligen berörts på ett konkret och känslösamt sätt berättar om riskerna och konsekvenserna av användningen av droger. I sådana fall mindes respondenterna bättre och tog starkare avstånd än de som enbart hört om droger på lektioner. Vem som förmedlar budskapet lyftes också fram som en aspekt som förstärker budskapet:

*”Jag tror nog det är stor skillnad på vem som talar om det för eleverna också, en lärare man har varje dag kanske inte får fram budskapet, eller vad man ska säga, på samma sätt som kanske en missbrukare själv eller nå annan som jobbar med det.. *paus* eehh ..jag tror liksom ungdomar fattar det på ett helt annat sätt då de får höra det av någon som liksom har varit där eller med om det själv.”*

Det visar en viss önskan bland ungdomar att få mer verklighetsbaserad information från någon med första hands erfarenhet. Detta kunde vara till exempel en tillnyktrad missbrukare eller av en närstående.

Några respondenter kommenterade på den mentala påverkningen av droganvändning i tidig ålder. En respondent gav följande svar:

”Nå, man blir dum i huvudet... Man blir råddig, man förstår inte någonting, kan inte göra någonting... har minnesluckor. Utvecklingsstörd... Kan man väl nästan kalla det..”

Det finns en tanke om att utöver den kroppsliga nedgången under missbruket, leder användning av droger även till att den ekonomiska situationen blir radikalt mycket sämre. En av respondenterna framhåller det såhär:

”De kan inte sluta och börjar bara med starkare och starkare och till sist finns inte någon väg tillbaka. Ekonomiskt ser det dåligt ut, de tar snabblån och sånt.. eller det är nog bara en viss person jag nu talar om men föräldrarna då betalar bort det åt honom..”

På samma sätt påpekar även två andra respondenter liknande risker:

”Nå att man lämnar fast nå, det där, sådana tyngre droger som kan förstöra ditt liv ganska hårt. Att du inte klarar av att gå i skola eller jobb eller... och pengarna far till det och kanske du börjar stjäla saker och sådant”

”...också ekonomiska bitar då du håller på så vet ju typ alla om det, så då får du ju inte något jobb och sådär... så då får du ju inga pengar och du behöver ju pengar för att typ leva...”

Således verkar det råda en allmän uppfattning om att missbruk leder till arbetslöshet vilket leder till penninglöshet, som i sin tur kan leda till brottslig verksamhet för att finansiera sitt missbruk.

Analysen visar att det finns vissa likheter mellan respondenter gällande till exempel tunga droger och lätta droger, men att de avviker i åsikterna gällande exempelvis cannabisisens plats bland drogerna. Denna inställning till lätta droger kan innebära att man har mycket större benägenhet till att testa på, och sedan utveckla ett missbruk, vilket kan undvikas om man helt och hållet skulle ta avstånd till allt vad droger är.

Analysen visar också hur andras inställning till droger inverkar på ungdomars attityder men också hur de väljer att umgås. Som till exempel då de aktivt tagit avstånd efter påtryckningar från andra relationer. Även känslöväckande berättelser av närstående till missbrukare kan ha större inverkan på inställningar än vad traditionsenlig undervisning har.

9.2 Erfarenheter

Alla har vi erfarenheter av olika saker, och av de erfarenheterna vi besitter skapar vi oss en uppfattning. Därför anser vi detta vara av stor relevans för attityden kring droger eftersom det är erfarenheterna som skapar oss en uppfattning. Alla våra respondenter har olika

personliga erfarenheter av vad droger är, vad droganvändning innebär och vad missbruket kan leda till.

Alla respondenters attityder var beroende av deras egna erfarenheter, vad de sett, hört och fått uppleva. Alla våra respondenter har fått en negativ syn på missbruk av droger på grund av de egna erfarenheterna de har kring detta. Alla respondenter har i olika grad haft droger i omgivningen genom att någon närstående person har använt droger eller/och själva provat på. Dessa gemensamma erfarenheter har skapat en tydlig grund till deras attityder.

En av respondenterna har fått ett annat perspektiv genom att en närstående jobbar inom rättsväsendet. Samma individ har dock i andra relationer erfarit en slags kedjereaktion där en vän börjat använda någon drog, vilket spridits sig till fler i gruppen. Det visar på att erfarenheter för samma individ kan skilja sig men även stå i konflikt, i och med att hen menade att om hen följt sina vänners mönster, skulle hen "säkert haft näsan insparkad" hemma.

Många har erfarenheter av just vänner som börjat missbruka. En del uttryckte sympatier och en saknad över den förlorade vänskapen men de hade ändå inga önskningar om att återuppta vänskapen så länge som missbruket fortsatte.

En del kände människor som på grund av drogerna lämnat skolan och hamnat i en ond cirkel där drogerna är det som underlättar i vardagen. En respondent kände individer som börjat från cannabis och fortsatte till tyngre droger, som till exempel heroin och amfetamin. Samma respondent talade om sina "nuvarande vänner" som är drogfria och sina "gamla vänner" som använde droger. Hen visade alltså tydligt ett avståndstagande från drogmissbruk.

De flesta av respondenterna hade ingen familjemedlem som använt droger, men däremot var det vanligt att via vänner komma i kontakt med dem som följande citat kan visa:

"Nå ingen i familjen eller släkten ha drogat någon gång, så på det viset har det väl inte haft så mycket betydelse men nog har jag ju vänner som röker och gamla vänner som rökt och fortsatt med annat och sådana man ha gått i skolan med som man ha sett hur det har gått för och som man inte har kontakt med idag."

"Jaa-a .. Nog har det väl haft sin betydelse nog... Jag har nog många i umgängeskretsen som har testat på droger men det är nog bara främst en jag har i tankarna då jag tänker på vem det har gått åt skogs för... den nära vänner skulle säkert sitta här med oss idag ifall inte hen skulle börjat använda droger, inte ville

ju någon ha med hen att göra då hen blev som hen är idag... men i familjen och släkten har jag inte någon som har drogat så där är nog de flesta emot det..."

Andra har ännu mindre kontakt i och med att det endast är bekanta som använt droger. Således har ingen i varken familjen eller närmaste vänskretsen skapat beröringspunkter med droger för ungdomen. Till exempel följande citat visar respondentens distans till missbruket:

"Nå jag har inte någon i familjen eller vänskapskretsen som tar eller tagit droger, bara de som inte tycker om det, så stor betydelse har det ju inte haft.. nog har jag ju såklart haft bekanta som har drogat men det har nog stannat vid bekanta och sedan runnit ut i sanden, har inte något gemensamt med sådana människor och vill inte ha något att göra med dem heller.."

*"Hmm *paus* mm.. jaa-a inte skulle jag säga att jag själv har påverkats desto mer av droger inte, har inte haft någon i släkten eller nära vänskapskretsen som någon gång har drogat.. närmaste är väl min lillebrors gamla kompis, nog var vi ju också "kompisar" men vi var ändå inte kompisar på det sättet, fattar du? Så inte har ju jag precis lidit av att inte de är kompisar nå mera inte.. eller lidit för familjens skull kanske i så fall typ.. För nog var hen ju på något sätt "en i familjen nog", inte en familjemedlem men du fattar vad jag menar.. så något slags vänner var vi ju men inte är det ju som att jag lider för att vi inte har kontakt idag, mer kanske lider för att hen lever det liv hen lever.."*

"Hmmm... Det var nog en tid där det var sådär, att typ varannan man träffade på hörde man att hsn röker gräs och bla bla bla.. men det var ganska skymundan eller vad man ska säga så man kan ju inte säga att jag backade undan för jag vet ju inte.. men det var inte heller någon nära.. det var ju bara att man rördes i samma bekantskapskretsar."

Det första citatet visar dessutom ett avståndstagande från de respondenten anser motbjudande. Man kan då ställa frågan om vilken bild respondenten har av missbrukare i och med att citatet verkar tala för att missbrukare skulle vara en slags andra klassens medborgare.

Det andra citatet igen visar också på ett slags distanstagande då respondenten försöker beskriva relationen till missbrukaren. Samtidigt lyfter hen också fram att det är kontakten hen känner sig ledsen över att ha försvunnit utan snarare vetskapen om missbrukarens nedfall.

Det tredje citatet verkar antyda att det tidvis har varit vanligare med droger men att det inte varit ett öppet användande. Respondenten reagerade inte på sådana kommentarer som hen ansåg låg utanför vad hen ansåg viktigt.

Det vi nämnt i förbifarten är att alla respondenter har förlorat kontakter med vänner både frivilligt och ofrivilligt på grund av drogmissbruk. Här är några kommentarer:

“Nå beroende på nå lite.. de jag har gått i skolan med har man ju inte varit så nära men just dom här vännerna som man inte hänger med så mycket nå mera och har tappat på grund av att de har drogat så kan man ju nog fundera kring. Att det synd att det har gått sådär för dem. Om jag nu tänker på en speciell, som var en av mina bästa kompisar så det är ju nog synd, skulle nog gärna vilja vara kompis med hen ännu men jag vill inte vara kompis med någon sådan, som hen är.”

*“*paus* hmmm.. jaa-a nog kan man väl nästan säga det, nog har man ju mistat en par bra kompisar till det nog.. inte är det nu som att vi aldrig hörs heller men inte hörs man ju på samma sätt, känns som om det alltid finns någon baktanke då man hörs, det ska låna någonting eller skjutsas någonstans... nog har man ju funderat hur det skulle sett ut idag ifall inte de skulle ha börjat ta droger.”*

*“Hmm jaa-a *paus*.. hade och hade.. inte vet jag nu, vi var nu bekanta genom skolan i högstadiet tills de började med droger, som också var i högstadier så inte var vi nå nära eller något, inte vet jag helst om vi skulle vara bekanta än idag ifall de inte skulle ha börja på.”*

Andra respondenter reflekterade över huruvida vänskaper skulle ha hållit även om missbruket aldrig skulle ha påbörjats. På frågan om tidigare vänner svarade en respondent såhär:

”Hmm jaa eller jaa.. Vänner och vänner.. Nå jaa, typ jaa.. vi gick isär på grund av att de började med droger men det är nog tveksamt ifall vi skulle vara kompisar idag ifall de inte ens skulle ha börjat med droger ändå..”

De av respondenterna som fortsatt till gymnasiet upplever att man i högstadiet har kommit mer i kontakt med droger jämfört med gymnasiet. En respondent tänker att skillnaden beror på att grupperna är mer blandade i högstadiet.

9.3 Åsikter om könsfördelning

Slutligen diskuterade vi hur respondenterna uppfattar könsfördelningen bland droganvändarna. Huruvida de uppfattar en skillnad mellan flickor och pojkar i förhållande till att pröva, använda och/eller missbruka olika droger. På frågan om respondenterna tror det kan vara skillnad mellan könen svarades:

*“Hmmm.. *paus* ehh.. nej inte skulle jag säga det inte, jag har ju förstås inte lika mycket flickkompisar eller jag har inte några flickkompisar alls som använder men nog vet jag många flickor som tar droger för det nog, som hänger med dom där samma männen som jag vet knarkar, nog tror jag brudar kan börja med droger lika bra som män kan nog..”*

*“Hm.. *paus* jaa.. ehh.. jag tror väl nog de har lika stora risker för att börja använda droger båda två.. eller jaa.. *paus* kanske pojkar lite oftare ändå, jag vet inte.. om man vill så får man ju nog tag på det..”*

*“Nå alltså det där är svårt, det är ju så lätt att få tag på det idag så vill du så får du ju tag på det.. *paus* eeh.. men av de jag känner och vet så är det nog mera män som tar droger än kvinnor..”*

*“Nog är det ganska lika nog skulle jag säga, vad skulle det vara för skillnad.. *paus* då jag tänker efter på de jag känner och vet, så är nog typ 50/50 mellan pojkar och flickor som tar droger..”*

Som framkommer, råder det splittrade åsikter kring hur stor skillnaden skulle vara om det finns någon skillnad. Men ingen verkar anse att skillnaden är betydande. Det här betyder att åtminstone för droganvändningen behöver inte könsrollerna vara betydande för att förstå varför.

10 Slutdiskussion

Vårt examinationsarbete har undersökt hur ungdomar ser på droger och användningen av dem samt hur erfarenheten påverkar synen på drogerna. I detta avslutande kapitel kommer vi att sammanfatta våra viktigaste poänger och vad de innebär för förståelsen av hur ungdomar förhåller sig till droger. Slutligen kommer vi att diskutera möjliga utvecklingsmöjligheter.

10.1 Sammanfattande reflektioner

Undersökningen har visat att omgivningens roll då det kommer till ungdomars attityder är viktig. Denna betydelse är inte isolerad till enbart ett samhällsområde utan det handlar om alla de grupperingar som på ett eller annat sätt har något att göra med ungdomarna.

Vännernas roll kan vara bejakande eller förnekande av droganvändning vilket innebär att vännerna antingen kan vara de som introducerar droger eller de som uppmanar till avstånd från missbrukandet. I studien framgår att rädslan för sociala konsekvenser för sina missbrukarvänner påverkar ungdomarnas umgängesmönster. Genom att skuldbelägga individer eller utöva utfrysning kan ungdomen fransäga sig vissa bekantskaper, men detta kan även väcka bitterhet hos ungdomen särskilt om missbrukarvännen varit en nära vän. En respondent uttryckte också, som nämnt, en viss förskräckelse över att hens vänner trodde hen var en missbrukare.

På samma sätt påverkar även familjens inställning till droger hur ungdomar ser på droger. Om familjen själv missbrukar, är steget mycket kortare men samtidigt kan det även ha motsatt effekt i att det avskräcker ungdomen från att själv börja bruka. En familj som inte accepterar droger kan inverka både positivt och negativt på ungdomen. I vår studie framkommer att de med föräldrar som förhåller sig negativt till droger, har en viss tendens att skygga undan från droganvändning.

Skolan kan å sin sida på liknande sätt påverka på ett positivt sätt eller genom att förhålla sig neutralt missa tillfället att inverka på elevers hållningssätt gentemot droger. Studien visar att berättelser som väcker känslor har större inflytande på ungdomens attityder än vad ett normalt lektionsupplägg har.

Vad gäller erfarenheterna så finns det varierande exempel bland våra respondenter i hur de kommit i kontakt med droger. För en del är det via vänskretsar, för andra betydligt mera distanserat.

Det som är oroväckande är att högstadiet tycks vara ett av de ställen där respondenterna upplever sig komma i kontakt med droganvändning. Detta innebär att en stor del av den drogforebyggande verksamheten inte verkar ha tagit rot, något som behöver reflekteras över.

10.2 Avslutande diskussion

Syftet med vår studie har varit att undersöka ungdomar attityder till droger och droganvändning. Studiens resultat visar att attityderna är mer negativa än positiva. Det som skulle behöva diskuteras och forskas mera i är sambandet mellan omgivningens acceptans och kontakten med droger. Respondenternas svar visar på att då deras omgivning har haft principen om nolltolerans, är tröskeln högre till att testa på droger. De flesta påpekar också att för de flesta bekanta har cannabisen haft en aktiv roll som inkörsport. Detta skulle innebära att legalisering av lätta droger, som cannabis, kan påverka ungdomar hårdare än diskussionerna om en legalisering har velat erkänna. Bland respondenterna märktes en oförmåga att antingen se eller acceptera sambandet mellan cannabisanvändning och drogmissbruk.

Att på samhällelig nivå acceptera cannabis, kan även inverka på synen på andra lätta droger. Likt nikotinanvändning och alkohol kan lagligheten få det att verka mer okej, och flera respondenter betonade ofarligheten i att "röka gräs". Skolorna har en viktig roll i att förebygga liknande acceptans, genom att utbilda och informera om riskerna på ett sätt som faktiskt berör ungdomarna.

Studien visar att det finns bristfälliga kunskaper hos ungdomarna kring drogernas effekter såväl på kort som på lång sikt. Man kan då undra hur vi effektivast kan utbilda ungdomarna på ett sätt som ger förståelse för de faktiska riskerna och följderna. Studien visar att berättelser som väcker känslor är mer effektiva än till exempel statistiska redogörelser och teoretiska utläggningar.

Frågan är hur man ska kunna nå ungdomar i olika sammanhang för att undvika att det finns umgängeskretsar där droganvändning anses acceptabelt eller till och med uppmuntras. Som förälder men också som skolpersonal kan det vara svårt att alltid veta var riskzonerna finns i och med att en del av ungdomarnas liv döljs för dem. Här kommer vikten av ungdomsledarna och andra möjliga förebilder in. Det kan för en ungdom kännas lättare att tala med någon relativt utomstående om droganvändning än med de direkt närstående.

Vi tycker oss se att kompisgängets åsikter möjligen spelat stor roll för bildandet av inställningarna, men att personliga erfarenheter ändå inverkar starkare. Särskilt i fall där konsekvenserna har inverkat på deras relationer har inställningarna till droger en synbart negativ ton. I vissa fall har denna negativa syn övergått till bitterhet och nästan föraktning av missbrukare vilket inte heller är en hälsosam syn. Synen på missbrukare kan

inverka på behandlingen av dem i samhället, vilket i värsta fall kan leda till ytterligare isolering och förstärka den onda cirkel som missbrukaren redan befinner sig i.

Sammanfattningsvis finns ett ansvar som samhälle att värna om ungdomarnas hälsa då de själva inte riktigt har utvecklat den konsekvensförståelse som skulle behövas. Vi behöver diskutera mer ingående på hur olika områden i samhället kunde samarbeta för att på bästa sätt skapa en trygg miljö för ungdomen att utvecklas i. Vi behöver också bli bättre på att upptäcka ungdomens droganvändning innan den övergår i missbruk.

Litteraturförteckning

- Agerberg, M. (2004). *Kidnappad hjärna: En bok om missbruk och beroende*. Lund: Studentlitteratur.
- Bjurström, E. (1980). *Generationsupproret: Ungdomskulturer, ungdomsrörelser och tonårsmarknad från 50-tal till 80-tal*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Erikson, E. H. (1981). *Ungdomens identitetskriser*. Stockholm: Natur o. Kultur.
- Eriksson, Y. U. & Hedenus, A. (2014). Unga människor och (o)möjliga yrkesidentiteter. I *Att förstå ungdomars identitetsskapande – En inspirations- och metodbok* (red. E. Sorbring, Å. Andersson & M. Molin). Stockholm: Liber AB.
- Fahlke, C. & Alborn, S. (2012). *Handbok i missbrukspsykologi: Teori och tillämpning*. Malmö: Liber.
- Gilvarry, E. & McArdle, P. (2007). *Alcohol, drugs and young people: Clinical approaches*. London: Mac Keith Press.
- Hermansson, G. & Sparring, S. (2011). *Partydroger*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1997). *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder* (2. uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Janouch, K. & Bohman, R. (2014). *Droger & sånt* (1. uppl.). Stockholm: Natur & kultur : Förlagssystem [distributör].
- Johansson, T., Lindgren, S., Hellman, A. & Hallberg, J. (2013). *Nya uppväxtvillkor: Samhälle och individ i förändring*. Stockholm: Liber.
- Knorrning, A. v. (2012). *Psykisk ohälsa hos barn och ungdomar*. Lund: Studentlitteratur.
- Kuhn, C., Swartzwelder, S., Wilson, W., Wilson, L. H. & Foster, J. (2008). *Buzzed: The straight facts about the most used and abused drugs from alcohol to ecstasy*. (3., rev. and updated ed.). New York, NY: W.W. Norton.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindgren, S. (red.) (2015). *Ungdomskulturer* (2. uppl.). Malmö: Gleerups Utbildning.

- Mattzon, P. (2007). *Leva med beroende: Om alkohol- och drogmissbruk och hur man tar sig ur det* (1. uppl.). Uppsala: Konsultförlaget/Uppsala Publishing House.
- Nakken, C. & Flemström, O. (1996). *Jaget och missbrukaren: Hur en missbrukarpersonlighet uppstår: hur ett tillfrisknande kan äga rum*. Stockholm: Proprius i samarbete med Svenska rådet för alkohol- och beroendefrågor (SCAA).
- Nordegren, T. & Tunving, K. (1997). *Droger A-Ö: [en uppslagsbok om historia, effekter, behandling, preparatnamn, fackuttryck och drogslang]* (2., omarb. utg.). Stockholm: Natur och kultur.
- Persson, A. & Svensson, K. (2005). *Drogförebyggande arbete i skolan: Möjligheter och dilemman*. Lund: Studentlitteratur.
- Risenfors, S. (2014). Vara sig själv – identitetsformande bland ungdomar i gymnasieskolan. I *Att förstå ungdomars identitetsskapande – En inspirations- och metodbok* (red. E. Sorbring, Å. Andersson & M. Molin). Stockholm: Liber AB.
- Sorbring, E., Bohlin, M., Andersson, Å. & Lundin, L. (2014). Att experimentera med sitt själv – internet och identitetsskapande. I *Att förstå ungdomars identitetsskapande – En inspirations- och metodbok* (red. E. Sorbring, Å. Andersson & M. Molin). Stockholm: Liber AB.
- Stockwell, T. (2005). *Preventing harmful substance use: The evidence base for policy and practice*. Chichester, West Sussex, England; Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Thurelius, A., Bäckström Rams, C. & Toll, M. (2005). *Dopning: Fakta och erfarenhet av missbruk* (1. uppl.). Stockholm: Gothia.
- Wramner, B., Pellmer Wramner, K. & Hellström, C. (2010). *Beroende och droger: - förekomst, effekter, förändringsmöjlighet*. Lund: Studentlitteratur.
- Nationalencyklopedin, *identitet*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/identitet> [hämtad 2019-11-01]
- Röda korset: https://www.rodakorset.fi/sites/frc2011.mearra.com/files/tiedostolataukset/om_fordomar_faktablad.pdf [hämtat 24.10.2019]

Ungdomspolitik: https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/ungdom-och-ungdomspolitik.pdf [hämtat 4.9.2019]

Bilagor

Intervjuguide

- Vilka saker påverkar eller har påverkat ditt identitetsskapande?
 - Påverkar skolan/familj/vänner
- Skulle ditt identitetsskapande sett annorlunda ut om du umgåtts i kretsar som är mer liberala?
- Vilken inställning har du till droger?
 - Varför är den på det sättet tror du?
 - Vilken betydelse har de haft för ditt identitetsskapande?
 - Skulle det sett annorlunda ut om du umgåtts i kretsar var droger var accepterade?
- Vilka risker finns det med droger anser du?
- Hur tänker du kring droger och betydelsen av dem i ditt liv?
- Vad påverkar dina tankar kring droger?
 - Hur mycket påverkar skolan/familjen tankegångarna kring detta?
 - Anser du att det är skadligt på alla fronter, alltså psykiskt, fysiskt och socialt samt en ekonomisk börda?
- Tror du att marijuana kan vara en inkörsport till andra droger?
 - Är det en inkörsport på grund av att det är olagligt eller vad kan det bero på?
 - Har du kompisar/bekanta som använder droger?
 - Har alla börjat med det eller finns det de som har tagit steget till tyngre droger direkt?
 - Finns det personer som du inte har kontakt med på grund av droger?
 - Leder du av att inte ha kontakt med hen idag?
- Vilken åsikt har du gällande utvecklingen av droger och anpassningen till droger och användning idag?
- Hur tror du hjärnan påverkas om man börjar missbruka i tidig ålder?
- Tror du att det finns skillnader mellan könen hur man ser på droger, användningen av dem samt vilka droger som brukas?